

Sygn. akt I C 1141/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2015r

Sąd Okręgowy w Siedlcach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Andrzej Kirsch

Protokolant st. sek. sąd. Joanna Makać

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2015r w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. H., B. H. i O. H.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o zadośćuczynienie

I. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powoda Z. H. kwotę **72.000** (siedemdziesiąt dwa tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami od dnia 24 stycznia 2014r do dnia 22 grudnia 2014r w wysokości 13% w stosunku rocznym, od dnia 23 grudnia 2014r do dnia 9 listopada 2015r w wysokości 8% w stosunku rocznym i od dnia 10 listopada 2015r do dnia zapłaty z ustawowymi odsetkami,

II. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki B. H. kwotę **72.000** (siedemdziesiąt dwa tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami od dnia 24 stycznia 2014r do dnia 22 grudnia 2014r w wysokości 13% w stosunku rocznym, od dnia 23 grudnia 2014r do dnia 9 listopada 2015r w wysokości 8% w stosunku rocznym i od dnia 10 listopada 2015r do dnia zapłaty z ustawowymi odsetkami,

III. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki O. H. kwotę **54.000** (pięćdziesiąt cztery tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami od dnia 24 stycznia 2014r do dnia 22 grudnia 2014r w wysokości 13% w stosunku rocznym, od dnia 23 grudnia 2014r do dnia 9 listopada 2015r w wysokości 8% w stosunku rocznym i od dnia 10 listopada 2015r do dnia zapłaty z ustawowymi odsetkami,

IV. w pozostałej części powództwo Z. H., B. H. i O. H. oddała,

V. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów: Z. H. kwotę 6.822,82 (sześć tysięcy osiemset dwadzieścia dwa złote i osiemdziesiąt dwa grosze), B. H. kwotę 6.822,82 (sześć tysięcy osiemset dwadzieścia dwa złote i osiemdziesiąt dwa grosze) i O. H. kwotę 5.922,82 (pięć tysięcy dziewięćset dwadzieścia dwa złote i osiemdziesiąt dwa grosze), tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1141/14

UZASADNIENIE

W dniu 23 września 2014r wpłynął do Sądu Okręgowego w Siedlcach pozew Z. H., B. H. i O. H. przeciwko pozwanemu (...) S.A. z siedzibą w W.. Powodowie Z. H. i B. H. wniesli o zasądzenie na ich rzecz kwot po 80.000 zł, zaś O. H. kwoty

60.000 zł – tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia 2014r do dnia zapłaty na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 par. 1 kc.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podnieśli, że w dniu 6 sierpnia 2002r na drodze w okolicy S. doszło do wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniosła M. H.. Sprawcą zdarzenia okazał się kierujący pojazdem o nr rej. (...). Prokuratura Rejonowa w Sokołowie Podlaskim prowadząca śledztwo w tej sprawie umorzyła postępowanie z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa (Ds. 781/04/S). Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy. Pojazd, którym poruszał się sprawca wypadku posiadał ubezpieczenie oc w pozwanym towarzystwie.

W 2004r pozwane towarzystwo prowadziło postępowanie likwidacyjne dotyczące przyznania odszkodowania na rzecz B. i Z. H. z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej, będącej następstwem śmierci córki M. H.. Podstawę wypłaconego wówczas odszkodowania stanowił art. 446 par. 3 kc. Powodowie podnieśli, że aktualnie obowiązujące przepisy prawne pozwalają ubiegać się także o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę powstałą wskutek tragicznej śmierci ich córki, zaś w przypadku powódki O. H. - siostry. Stwierdzili, że w następstwie śmierci M. H. jej rodzice oraz siostra doznali bólu i cierpienia psychicznych, które powinny zostać zrekomensowane. Wprawdzie wypadek miał miejsce dwanaście lat temu, jednak jego skutki są dla bliskich poszkodowanej nadal dotkliwie odczuwalne. Powodowie powołali się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010r w sprawie III CZP 76/10, zgodnie z którą „Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 kc w związku art. 24 par. 1 kc zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r. Ponadto, zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy kodeks cywilny „do roszczeń, o których mowa w art. 1, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepisy art. 442¹ kc”.

W dniu 9 maja 2013r wpłynęła do akt sprawy odpowiedź na pozew pozwanego, w której pełnomocnik pozwanego nie uznała powództwa, wniosła o jego oddalenie w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew wskazano, iż roszczenie oparte na art. 448 kc w związku z art. 24 par. 1 kc nie znajduje uzasadnienia. Zdaniem pozwanego, strona powodowa nie udowodniła, aby pomiędzy powodami a zmarłą M. H. istniała szczególna więź uzasadniająca zasądzenie zadośćuczynienia w ogóle, a w szczególności w żądanych kwotach. Przez dwanaście lat po śmierci córki i siostry żałoba zakończyła się i życie powodów wróciło do normy. Pozwany podniósł, że jak wynika z opinii psychiatry i psychologa sporządzonej w postępowaniu I C 1685/04, powodowie Z. i B. H. wymagali terapii psychologicznej, lecz po upływie sześciu miesięcy powinni wrócić do równowagi i odzyskać zdolność do pracy. Podniesiono również, że pozwany w sierpniu i październiku 2004r wypłacił powodom Z. i B. H. kwoty łącznie po 30.000 zł dla każdego z nich tytułem stosownego odszkodowania na podstawie art. 446 par. 3 kc oraz w 2002r kwotę 3.900 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, a w 2003r kwotę 7.000 zł tytułem zwrotu kosztów nagrobka. Dodatkowo, na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 13 czerwca 2006r, pozwany wypłacił powodowi dodatkowo 20.000 zł tytułem dopłaty do odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej (k. 23-24v).

Pozwany w swoim piśmie z dnia 4 listopada 2015r zatytułowanym „Załącznik do protokołu rozprawy z dnia 28 października 2015r” podniósł, że w chwili wypadku M. H. nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa, czym naruszyła przepisy prawa o ruchu drogowym. Prawo zobowiązań wykształciło specjalny instrument, umożliwiający sądowi wpływ na ustalenie wysokości odszkodowania jest nim miarkowanie odszkodowania, które zostało przez ustawę dopuszczone w sytuacji określonej w przepisie art. 362 kc. Pełnomocnik pozwanego stwierdził, że w niniejszej sprawie istnieją wszelkie podstawy do przyjęcia przyczynienia poszkodowanej do rozmiarów szkody – na poziomie 10% (k. 125-127).

Na rozprawie w dniu 23 marca 2015r. pełnomocnik powodów popierał powództwo w całości (stanowisko pełnomocnika powodów zarejestrowane na rozprawie w dniu 23 marca 2015r. – 00:01:31-00:02:15).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 6 sierpnia 2002r. na drodze S. – E. doszło do wypadku drogowego. Kierujący samochodem F. (...) o numerze rejestracyjnym (...) jadąc z nadmierną prędkością niedostosowaną do krzywizny łuku drogi, stanu i parametrów drogi, spowodował, że pojazd poruszał się niewłaściwym torem ruchu i zjechał na lewą stronę drogi i uderzył w prawidłowo jadący z przeciwnej strony ciągnik rolniczy U. (...) o nr rej. (...). W następstwie wypadku, w wyniku doznanych obrażeń zmarła pasażerka F. - M. H.. Zmarł także S. K., a obrażeń ciała doznał B. N..

Prokurator Rejonowy w Sokołowie Podlaskim, prowadzący postępowanie w tej sprawie, w dniu 29 października 2004r umorzył postępowanie wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa. Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy (załączone akta Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim Ds.781/04/S).

W dacie przedmiotowego zdarzenia właściciel pojazdu posiadał zawartą umowę obowiązkowego ubezpieczenia oc w (...) S.A. z siedzibą w W.. Przedmiotem ubezpieczenia był samochód osobowy F. (...) o numerze rejestracyjnym (...).

(...) S.A. przyjął swoją odpowiedzialność i wypłacił powodom Z. i B. H. kwotę łącznie 30.000 zł dla każdego z nich tytułem stosownego odszkodowania na podstawie art. 446 par. 3 kc oraz w 2002r kwotę 3.900 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, a w 2003r kwotę 7.000 zł tytułem kosztów nagrobka. Ponadto, na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach Wydział I Cywilny z dnia 13 czerwca 2006r (sygn. akt I C 1685/04) zasądzono od pozwanego 20.000 zł na rzecz Z. H. na podstawie art. 446 par. 3 kc stosowne odszkodowanie z powodu znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej (k. 224 wyrok, k. 230-236 uzasadnienie w aktach Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04).

Bezpośrednio przed wypadkiem rodzina zamieszkiwała wspólnie z dwiema córkami, teściową i szwagierką w domu w S.. M. H. miła w chwili zdarzenia skończone osiemnaście lat. Była uczennicą (...) liceum ogólnokształcącego, skończyła третią klasę. Była na utrzymaniu Z. i B. H.. O. H. w chwili wypadku miała dwanaście lat, była uczennicą szkoły podstawowej, kończyła piątą klasę. Rodzinę utrzymywał Z. H., który prowadził warsztat samochodowy. B. H. nie pracowała zawodowo, prowadziła gospodarstwo domowe oraz pomagała mężowi w prowadzeniu warsztatu samochodowego.

M. H. była starszą córką powodów i starszą siostrą powódki O. H.. Była dobrym, zdyscyplinowanym i uczącym się dzieckiem, miała plany na przyszłość, chciała studiować architekturę albo germanistykę, chodziła na dodatkowe lekcje niemieckiego. Więzy emocjonalne powodów z córką i siostrą były serdeczne, harmonijne, oparte na wzajemnym szacunku i wspieraniu się na co dzień.

Z. i B. H. o śmierci córki dowiedzieli się po odebraniu telefonu od policji. Na wieść o śmierci córki Z. H. poczuł ścisk w klatce piersiowej. Małżonkowie H. zostali odwiezieni do szpitala, gdzie podano im lekarstwa. Późnym wieczorem wrócili do domu. B. H. nie pamięta jak wróciła do domu. B. H. i Z. H. nie pamiętają pogrzebu córki. Organizacją pogrzebu córki zajęła się siostra B. H.. Bezpośrednio po pogrzebie powodowie praktycznie nic nie jedli.

Z. H. po śmierci córki otrzymywał recepty na leki uspokajające. Pół roku po wypadku zgłosił się do psychologa, a w 2004r do lekarza psychiatry. Po powrocie ze szpitala zaczął się obawiać o własne życie, miał napady lękowe, wpadał w panikę, bał się śmierci. Powód leczył się w poradni zdrowia psychicznego. Otrzymywał lek seroxat na poprawę stanu psychicznego i nastroju, a także leki setalof i alprox. Rozpoznano u niego zaburzenia lękowe z tendencją do napadowego lęku. Powód ujawnia typowe objawy dla tych kategorii klinicznych. Zaburzenia wystąpiły po śmierci córki.

Po śmierci córki rozpoznano u B. H. schorzenia depresyjne adaptacyjne z licznymi dolegliwościami somatycznymi. Nie mogła zasnąć, była bardzo zmęczona, płakała, było jej słabo, bolała ją głowa, cała się trzęsła, ciągle było jej zimno mimo słonecznej pogody. Nie leczyła się u psychiatry. Leczyła się u psychologa. Z powodu silnych bólów głowy leczyła się u neurologa. Powyższe zaburzenia wystąpiły po śmierci córki.

O. H. w chwili śmierci siostry miała dwanaście lat. Siostry były związane ze sobą emocjonalnie, uczuciowo. Mieszkały razem w jednym pokoju. Z uwagi na różnicę wieku wynoszącą sześć lat, starsza siostra opiekowała się młodszą, pomagała jej w odrabianiu lekcji, zabierała do znajomych. O. H. zawsze mogła liczyć na siostrę. O. H. bardzo mocno

przeżyła śmierć siostry. Zamknęła się w sobie, nie chciała z nikim rozmawiać, miała ogromne kłopoty z zasypianiem. Przez trzy lata uczęszczała na systematyczną, indywidualną terapię psychologiczną.

Wszyscy powodowie bardzo przeżyli śmierć córki i siostry, a ich objawy wykraczały poza zwykłą reakcję po stracie dziecka i siostry. Z. H. podjął leczenie psychologiczne i psychiatryczne. Przyjmował leki dające poprawę stanu psychicznego. Twierdzi, że żałoba dla niego jeszcze się nie zakończyła. Każde miejsce w domu, okoliczności związane z imieninami, urodzinami córki, świętami przywołują traumatyczne wspomnienia. B. H. również przeszła leczenie psychologiczne. Terapia psychologiczna trwa u niej nadal, lecz się także u neurologa. Śmierć siostry spowodowała u O. H. utratę oparcia w bliskiej jej osobie.

M. H., podobnie jak pozostałe dwie osoby znajdujące się w środku samochodu, w chwili wypadku nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów: kserokopia odpisu aktu zgonu (k. 3 akta szkody), opinia sądowo-lekarska (k. 129-130 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04), opinia sądowo-psychologiczna (k. 164-166, 167-169 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04), opinia sądowo-psychiatryczna (k. 198 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04), opinia sądowo-psychiatryczno-psychologiczna (k. 89-97), zeznania świadka T. O. zarejestrowane na rozprawie w dniu 23 marca 2015r, zeznania powodów Z. H., B. H. i O. H. zarejestrowane na rozprawie w dniu 28 października 2015r, informacja psychologiczna dotycząca B. H. (k. 54), informacja psychologiczna dotycząca O. H. (k. 55), dokumentacja medyczna załączona do pisma z dnia 7 kwietnia 2015r (k. 56-69), dokumentów znajdujących się w aktach sprawy Sądu Okręgowego w Siedlcach I Wydział Cywilny sygnatura akt I C 1685/04 na kartach 8, 9, 10, 11, 12, 13, 47, 48,49 ,50, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 77, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 116, 117, 118, 119,129, 130, 164, 165, 166, 167, 168, 219, 220, 221, 222, dokumentów znajdujących się w aktach głównych Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim (sygnatura akt Ds. 781/04/Ś) na kartach 9, 10, 11, 12, 50, 55, 88, 89, 90, 91, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 408, 409, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 442, 466, 472-486, 498, zeznań świadków A. K. (k. 67-68 protokół przesłuchania świadka, akta sygnatura akt Ds. 781/04/Ś), R. S. (k. 67-68 protokół przesłuchania świadka, akta główne prokuratora sygnatura akt Ds. 781/04/Ś), zeznań S. R. (k. 96-97 protokół przesłuchania świadka, akta główne prokuratora sygnatura akt Ds. 781/04/Ś).

Wskazanemu powyżej materiałowi dowodowemu Sąd dał wiarę, jako że jego autentyczność i wiarygodność oraz wynikające z niego fakty nie budzą wątpliwości. Sąd nie znalazł podstaw do jego zakwestionowania. Podkreślenia wymaga fakt, iż wszystkie dowody, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń faktycznych korespondują ze sobą, wzajemnie się uzupełniając, potwierdzając i tworząc logiczną całość.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Ustalony w niniejszej sprawie przez Sąd stan faktyczny pozostawał między stronami bezsporny. Zastrzeżenia pozwanego budziła jednakże podstawa prawna dochodzonego roszczenia i jego zasadność. Powodowie oparli bowiem swoje powództwo na art. 448 kc w zw. z art. 24 par 1 kc. Pozwany podniósł, że powodowie B. H. i Z. H. otrzymali kwoty po 30.000 zł tytułem stosownego odszkodowania. Ponadto Z. H. na podstawie art. 446 par. 3 kc odszkodowanie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej w kwocie 20.000 zł orzeczone wyrokiem Sądu Okręgowego w Siedlcach Wydział I Cywilny z dnia 13 czerwca 2006r. sygn. akt I C 1685/04.

W przedmiotowej sprawie sprawca wypadku drogowego posiadał ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w (...) S.A. z siedzibą w W., co jest okolicznością bezsporną. Przepis artykułu 34 ustawy z dnia 22 maja 2003r o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych wskazuje, iż z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną szkodę w związku z ruchem tego pojazdu będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia, utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Pojęcie szkody w polskim prawie cywilnym

obejmuje zarówno szkodę majątkową sensu stricto, jak i szkodę niemajątkową w postaci krzywdy. W relacji do tak określonego zakresu szkody powstaje obowiązek jej naprawienia, poprzez odszkodowanie obejmujące zarówno odszkodowanie sensu stricto, jak i zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę. Ponadto, stosownie do art. 35 w/w ustawy, ubezpieczeniem oc objęta jest odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Przy czym odpowiedzialność cywilna obejmuje także obowiązek naprawienia krzywdy, jeżeli wynika ona z ruchu pojazdu mechanicznego. Obowiązek naprawienia szkody, w tym także krzywdy w powyższym zakresie ma charakter zupełny, poprzez zapłatę odszkodowania lub odpowiedniej kwoty z tytułu zadośćuczynienia. W uchwale z dnia 20 grudnia 2012r wydanej w sprawie o sygnaturze akt III CZP 93/2012, Sąd Najwyższy stwierdził, iż art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 r. nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc. Zadośćuczynienie przyznawane na podstawie tego przepisu kompensuje bowiem szkodę niemajątkową (krzywdę), której w związku ze śmiercią spowodowaną ruchem pojazdu mechanicznego doznają osoby najbliższe zmarłego na skutek naruszenia ich własnego dobra osobistego w postaci prawa do więzi rodzinnej. Powyższe, jak wynika z uzasadnienia w/w uchwały oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012r wydanej w sprawie o sygnaturze akt III CZP 67/2012, ma także zastosowanie do przepisu par. 10 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000r - w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów. Wskazuje on, iż z ubezpieczenia oc przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem są zobowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Mając na uwadze powyższe uznać należy, iż pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki wypadku drogowego objęte przedmiotowym pozwem.

Sąd nie mógł podzielić wyrażonego w odpowiedzi na pozew stanowiska, iż powodowie nie mogą skutecznie domagać się zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 par. 1 kc. Nie budzi wątpliwości, iż z uwagi na datę śmierci M. H. (6 sierpnia 2002r), podstawą żądania zapłaty zadośćuczynienia w związku z jej śmiercią nie mógł być art. 446 par. 4 kc, który w dacie przedmiotowego zdarzenia nie obowiązywał. Faktycznie, w orzecznictwie w początkowym okresie obowiązywania art. 446 par. 4 kc istniał spór co do tego, czy roszczenia tego rodzaju dochodzone mogą być w stosunku do zdarzeń sprzed daty 3 sierpnia 2008r, kiedy to ów przepis zaczął obowiązywać. Na chwilę obecną jednakże za ugruntowany uznać należy pogląd, iż więź pomiędzy najbliższymi członkami rodziny jest niematerialną wartością przynależną człowiekowi. Więź ta uznana została za dobro osobiste podlegające ochronie prawa cywilnego. Wprowadzenie art. 446 par. 4 kc doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010r., III CZP 76/10, LEX nr 604152 z dnia 13 lipca 2011r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10). Sąd Najwyższy ostatecznie przesądził też, że art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.), w brzmieniu obowiązującym przed dniem 11 lutego 2012r, nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc (uchwała z dnia 20 grudnia 2012r., III CZP 93/12).

Rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź, podlega zatem ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Więź rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w codziennych sprawach. Należy więc przyjąć, iż prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 kc i art. 24 kc. Spowodowanie śmierci osoby bliskiej może zatem stanowić naruszenie dóbr osobistych członków jej rodziny i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010r. IV CSK 307/2009 LexPolonica nr 2371235,

OSNC 2010/C poz. 91, OSP 2011/2 poz. 15). Również w uchwale z dnia 22 października 2010r wydanej w sprawie o sygnaturze akt III CZP 76/2010, Sąd Najwyższy, analizując skutki dodania paragrafu 4 do art. 446 kc uznał, iż wzmacnia on pozycję najbliższego członka rodziny, jednak nie wyklucza stosowania także art. 448 kc, przy czym na podstawie art. 448 kc zadośćuczynienie pieniężne przysługuje najbliższemu członkowi rodziny za doznaną krzywdę wówczas, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed dniem 3 sierpnia 2008r. Nie może zatem budzić wątpliwości, iż śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Dobrem tym jest więź dziecka ze zmarłym rodzicem, czy żony ze zmarłym mężem, więź pomiędzy rodzeństwem i prawo do życia w pełnej rodzinie. Jak stwierdził Sąd Najwyższy, nie każdą więź rodzinną automatycznie zaliczyć można do katalogu dóbr osobistych. Dotyczy to jedynie takiej więzi, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy. Oczywistym jest, iż zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 6 kc, obowiązek udowodnienia takich faktów spoczywa na osobie, która wywodzi z nich skutki prawne i w ocenie Sądu Okręgowego, powodowie obowiązkowi temu w niniejszej sprawie sprościli.

Mając na uwadze powyższe, za zasadne i słuszne uznać należy stanowisko strony powodowej, iż podstawę przedmiotowego roszczenia stanowić może art. 448 kc w zw. z art. 24 par. 1 kc.

Nie ulega wątpliwości, iż śmierć M. H. spowodowała naruszenie dóbr osobistych powodów, jakim jest posiadanie rodziny, więzi emocjonalnej i duchowej pomiędzy rodzicami a dziećmi oraz pomiędzy rodzeństwem. Ponieważ więź ta ze wskazanych wcześniej względów była niezwykle silna, zdarzenie to było dla powodów niebywale dotkliwe, powodując trudną do wyobrażenia krzywdę, co z kolei przemawia za koniecznością zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia w znacznej wysokości. Również z opinii biegłego psychologa i psychiatry wynika, iż po śmierci córki występowały u powodów objawy wykraczające poza normę zwykłej reakcji żałoby.

Z zeznań złożonych przez powodów oraz świadka, a także pozostałego materiału dowodowego wynika bez najmniejszych wątpliwości, iż poczucie krzywdy i cierpienie powodów po stracie córki było ogromne. Jej śmierć wywołała u powodów silny wstrząs psychiczny. Była doświadczeniem dla nich traumatycznym. Doprowadziła do zmniejszenia ich aktywności życiowej i wycofania z relacji społecznych. Skutkowało ogromnym stresem, objawiającym się silnym napięciem emocjonalnym. Z. H. po śmierci córki otrzymywał recepty na leki uspokajające, leczył się u psychologa i psychiatry. B. H. miała schorzenia depresyjno-adaptacyjne z licznymi dolegliwościami somatycznymi, leczyla się u psychologa. Z kolei O. H. przez trzy lata uczęszczała na systematyczną, indywidualną terapię psychologiczną.

Z zeznań powodów złożonych na rozprawie wynika, że nie są w stanie zapomnieć o wypadku, ich ból nasila się w okresie świąt oraz urodzin i imienin M. H..

Sąd nie znalazł podstaw do zakwestionowania zeznań świadków, albowiem są one w ocenie Sądu szczere, spójne i logiczne, a nadto żadna ze stron nie zgłaszała co do nich jakichkolwiek zastrzeżeń.

Również zeznania samych powodów uznać należy za wiarygodne. Znajdują one potwierdzenie w pozostałym zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, a w szczególności w opinii sądowo-psychiatryczno-psychologicznej (k. 89-97), opinii sądowo-lekarskiej (k. 129-130 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04), opinii sądowo-psychologicznej (k. 164-166, 167-169 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04), opinii sądowo-psychiatrycznej (k. 198 akta Sądu Okręgowego w Siedlcach I C 1685/04).

Wskazać należy, iż w przekonaniu Sądu, biegli dokonali analizy dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy oraz przeprowadzili badania psychologiczne i psychiatryczne powodów zgodnie z doświadczeniem zawodowym oraz wskazaniem wiedzy z zakresu dziedziny, którą reprezentują, a następnie wyciągnęli adekwatne i logiczne wnioski. Przedmiotowa opinia jest jasna i wyczerpująca, dlatego należy ją podzielić i uznać za pełnowartościowy materiał dowodowy. Podkreślić należy, iż strony nie zgłaszały co do niej żadnych zastrzeżeń. Opinia ta nie pozostawia wątpliwości, iż śmierć córki (w przypadku O. H. – siostry) była dla powodów przeżyciem traumatycznym, powodującym ogromne cierpienia psychiczne.

Sąd dał też wiarę dokumentacji zaliczonej w poczet materiału dowodowego, jako że jej autentyczność, jak i wynikające z niej fakty, nie budzą wątpliwości w świetle zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego. Nadto, nie była ona kwestionowana przez żadną ze stron, dlatego też Sąd uznał wynikające z niej okoliczności za bezsporne.

Wskazać należy, iż wszystkie dowody, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń faktycznych korespondują ze sobą nawzajem, wzajemnie się uzupełniając, potwierdzając i tworząc logiczną całość.

Katalog dóbr osobistych wskazany w art. 23 kc nie jest katalogiem zamkniętym, zawierającym jedynie przykładowe dobra osobiste podlegające ochronie. Takim dobrem może być więc także posiadanie rodziny i szczególna więź łącząca rodziców z dziećmi. W sytuacji więc nagłego i przedwczesnego jej zerwania na skutek śmierci, spowodowanej bezprawnym i zawinionym działaniem innego człowieka, aktualizuje się uprawnienie do żądania zadośćuczynienia od podmiotu ubezpieczającego pojazd sprawcy tego zdarzenia od odpowiedzialności cywilnej. W niniejszej sprawie pojazd sprawcy wypadku drogowego był przedmiotem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w (...) S.A. z siedzibą w W., co jest okolicznością bezsporną w przedmiotowej sprawie. Przepis par. 10 ust. 1 obowiązującego w dacie zdarzenia Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000r (Dz. U nr 26 poz. 310) w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów - wskazuje, iż z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną szkodę w związku z ruchem tego pojazdu będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia, utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia.

Przesłanką odpowiedzialności przewidzianej w art. 448 kc jest bezprawne i zawinione działanie sprawcy naruszenia dobra osobistego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002r. wydany w sprawie o sygnaturze akt V CKN 1581/2000, Lex Polonica nr 361049). Przyjęcie takiego stanowiska oznacza, iż podstawą zasądzenia odpowiedniej sumy zadośćuczynienia będzie każde zawinione działanie sprawcy, a więc zarówno w wypadku winy umyślnej, jak i winy nieumyślnej. Wobec treści postanowienia Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim z dnia 29 października 2004r. sygnatura akt Ds. 781/04/S (k. 472-486 akta Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim Ds.781/04/S), nie ulega wątpliwości, że działanie sprawcy naruszenia dóbr osobistych powodów było bezprawne i zawinione.

Pozwany w swoim piśmie z dnia 4 listopada 2015r zatytułowanym „Załącznik do protokołu rozprawy z dnia 28 października 2015r.” podniósł, że M. H. nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa, czym naruszyła przepisy prawa o ruchu drogowym. Prawo zobowiązań wykształciło specjalny instrument, umożliwiający sądowi wpływ na ustalenie wysokości odszkodowania jest nim miarkowanie odszkodowania, które zostało przez ustawę dopuszczone w sytuacji określonej w przepisie art. 362 kc. W tym miejscu należy podnieść, że fakt niezapiętych psów bezpieczeństwa potwierdzili następujący świadkowie: strażak A. K. obecny na miejscu zdarzenia, który wydobywał osoby będące w środku samochodu F. (...). Stwierdził on, że żadna z trzech osób będąca w środku samochodu nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa (k. 67-68 protokół przesłuchania świadka, akta główne prokuratora sygnatura akt Ds. 781/04/S). Tak samo świadek R. S., który był na miejscu zdarzenia i pomagał policjantowi postawić samochód na koła, zeznał, że żadna z osób siedzących w samochodzie nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa (k. 75-76 protokół przesłuchania świadka, akta główne prokuratora sygnatura akt Ds. 781/04/S). Również świadek policjant S. R., który był na miejscu zdarzenia zeznał, że żadna z trzech osób nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa (k. 96-97 protokół przesłuchania świadka, akta główne prokuratora sygnatura akt Ds. 781/04/S). Okoliczność, że M. H. nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa została dowiedziona. Zdaniem strony pozwanej, przyczynienie to należy oceniać na poziomie 10%.

W orzecnictwie i doktrynie zgodnie wskazuje się, że przepis art. 362 kc nie nakłada na Sąd obowiązku zmniejszenia należnego odszkodowania, a jedynie daje taką możliwość (por. wyrok SA w Lublinie z 3.08.2011r. sygn. akt I ACa 298/11). Ustalenie przyczynienia się jest bowiem warunkiem wstępnym, od którego w ogóle zależy możliwość rozważania zmniejszenia odszkodowania, oraz warunkiem koniecznym, lecz niewystarczającym. Decyzje o obniżeniu odszkodowania jest wyłącznym uprawnieniem sądu, a rozważanie w sposób zindywidualizowany wszystkich okoliczności in casu - jego powinnością (wyrok SN z dnia 19 listopada 2009r. sygn. akt IV CSK

241/09). Oceny, co do zmniejszenia obowiązku naprawienia szkody, Sąd powinien dokonać oceniając winę sprawcy szkody i pokrzywdzonego (por. SA w Lublinie w uzasadnieniu cytowanego wyroku). Jest to kryterium podstawowe, lecz nie wyłączone. Innymi okolicznościami, koniecznymi dla rozważenia są: 1) stopień naruszenia prawnych i pozaprawnych reguł właściwego postępowania, 2) motywy kierujące postępowaniem stron, 3) zakres przyczynienia się poszkodowanego do zaistnienia zdarzenia szkodowego i rodzaju winy, 4) konfrontacja stopnia naruszenia obiektywnych reguł postępowania przez poszkodowanego z zarzutami stawianymi sprawcy szkody, 5) ciężar naruszonych przez sprawcę obowiązków, 6) specyficzne cechy osobiste poszkodowanego, rozmiar i waga uchybień po stronie poszkodowanego (Komentarz do art. 362kc A. Rzetecka- Gil, LEX 2010,t.31). W rozpoznawanej sprawie dowiedziono, że M. H., podobnie jak pozostali pasażerowie samochodu, nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa. Niewątpliwie zachowanie jej oceniać należy jako niewłaściwe i naganne, a ponadto sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa o ruchu drogowym. Wskazuje to w ocenie Sądu, że należy przyjąć przyczynienie się poszkodowanej do rozmiarów krzywdy, zgodnie ze stanowiskiem pozwanego. Skoro sam pozwany ocenił stopień tego przyczynienia na poziomie 10%, to w ocenie Sądu Okręgowego, nie ma podstaw do czynienia odmiennych ustaleń. W świetle obowiązujących w dacie wypadku regulacji prawnych, a także wskazań nauki, nie ulega wątpliwości, że w bardzo wielu przypadkach (okolicznościach) zapięcie pasów bezpieczeństwa zmniejsza narażenie ofiar wypadków na poważne obrażenia ciała, w wielu przypadkach wręcz ratuje życie. W sytuacji, kiedy strona pozwana podniosła okoliczność niezapięcia pasów bezpieczeństwa przez M. H. i wywodziła z tego jej przyczynienie do skutków wypadku, rola i obowiązkiem strony powodowej było wykazanie, że w okolicznościach przedmiotowego wypadku nawet zapięcie pasów bezpieczeństwa nie uratowałoby życie poszkodowanej. Takowej inicjatywy dowodowej powodowie jednak w sprawie nie podjęli.

Jak wskazano wyżej, Sąd nie jest zobligowany do pomniejszenia wysokości dochodzonego odszkodowania. W niniejszej sprawie jednak stopień zawinienia i nieprzestrzegania elementarnych zasad bezpieczeństwa uzasadnia, zdaniem Sądu, zmniejszenie należnego zadośćuczynienia o procent przyczynienia się M. H. do szkody (10%).

Co do zasady zatem Sąd uznał, że dochodzone przez powodów Z. H. i B. H. kwoty zadośćuczynienia po 80.000 zł, zaś w przypadku powódki O. H. w kwocie 60.000 zł, nie są wygórowane i są adekwatne do rozmiaru krzywdy (cierpienie i przeżyte psychiczne). Należało je jednak pomniejszyć o ustalony stopień przyczynienia M. H. do rozmiarów szkody, tj. o 10% w przypadku każdego z powodów. W związku z powyższym, Sąd zasądził na rzecz Z. i B. H. kwoty po 72.000 zł na rzecz każdego z nich, zaś na rzecz powódki O. H. kwotę 54.000 zł.

W tym miejscu podnieść należy, iż życie ludzkie nie ma ceny. Nie można bowiem wyrazić i ustalić w sposób ekonomiczny powstałej w związku z tym krzywdy, tym bardziej, gdy śmierć osoby bliskiej ma charakter nagły, nieprzewidywany i gdy ta śmierć spowodowana jest wyłącznie działaniem osoby drugiej. Dolegliwości psychofizyczne powstałe w związku z taką tragedią nie koniecznie muszą się tu przejawiać w jakiejś chorobie. Chodzi o sam fakt i o powstałe w związku z tym cierpienie - pustkę, lęk i samotność, które są oczywiste. Nie sposób nie zauważyć, iż tego typu sprawy mają charakter bardzo ocenny. Sąd ustalając kwotę zadośćuczynienia nie dysponuje żadnymi wskazówkami, czy tabelami określającymi wysokość zadośćuczynienia dla poszczególnych przypadków. Orzeczenia innych sądów mogą dać jedynie wskazówki w tym zakresie. Jednakże subiektywny charakter krzywdy nie pozwala na mechaniczne kierowanie się nimi nawet w bardzo zbliżonych okolicznościach. Przyznanego poszkodowanemu zadośćuczynienia nie należy także traktować na zasadzie ekwiwalentności, którą charakteryzuje wynagrodzenie szkody majątkowej. Ma ono służyć złagodzeniu doznanej krzywdy, a jednocześnie nie być źródłem wzbogacenia. Sąd miał na uwadze, że zadośćuczynienie ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Wysokość ta nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach. Przy czym ustalenie wysokości zadośćuczynienia wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla określenia rozmiaru doznanej krzywdy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 kwietnia 2006r. (sygn. akt I CSK 159/05), przy ocenie, jaka suma jest odpowiednia tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych, należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych

spowodowanych naruszeniem. Jak z kolei zauważył Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 22 lutego 2004r. (sygn. akt II ACa 641/03), podstawowym kryterium dla ustalenia wysokości należnego poszkodowanemu zadośćuczynienia jest rozmiar i intensywność doznanej krzywdy, ocenianej według miar obiektywnych, oraz stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego, wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego, w tym także niewymiernych majątkowo. Ustalając wysokość zadośćuczynienia należy uwzględnić również wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek pokrzywdzonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011r., III CSK 279/10, niepubl.).

Mając na uwadze powyższe nie ulega wątpliwości, iż śmierć M. H. zwłaszcza w tak młodym wieku, spowodowała naruszenie dóbr osobistych powodów, jakimi są posiadanie rodziny, więzi emocjonalne i duchowe pomiędzy rodzicami a córką i pomiędzy rodzeństwem. Ponieważ więzi te, ze wskazanych wcześniej względów, były niezwykle silne, zdarzenie to było dla powodów niebywale dotkliwe, powodując trudną do wyobrażenia krzywdę, co z kolei przemawia za koniecznością zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia w znacznej wysokości.

Z uwagi na powyższą argumentację, Sąd uznał roszczenie powodów Z. i B. H. za zasadne do kwoty po 72.000 zł dla każdego z nich, zaś roszczenie powódki O. H. do kwoty 54.000 zł.

Z akt postępowania likwidacyjnego wynika, że w dniu 23 grudnia 2013r pełnomocnik powodów skierował do pozwanego wniosek o wypłatę na rzecz powodów zadośćuczynienia: w przypadku B. i Z. H. – kwot po 100.000 zł na rzecz każdego z nich, w przypadku O. H. – kwoty 80.000 zł. Pismo wpłynęło do pozwanego w dniu 24 grudnia 2013r, a w dniu 20 stycznia 2014r pozwane towarzystwo ubezpieczeniowe wydało decyzję odmawiającą wypłaty świadczeń. W ocenie Sądu, nic nie stało na przeszkodzie, aby w ustawowym terminie 30 dni przeprowadzić postępowanie likwidacyjne i przyznać powodom należne im zadośćuczynienia. Tym bardziej, że pozwany dysponował materiałami postępowania likwidacyjnego prowadzonego przeszło 10 lat wcześniej. Dysponował również opiniami biegłych, które zostały sporządzone w sprawie SO w Siedlcach oznaczonej sygnaturą I C 1685/04. Dokumentacja ta potwierdziła okoliczności zdarzenia, zawinięcie kierującego pojazdem oraz negatywne następstwa dla zdrowia powodów, które zostały wywołane śmiercią M. H.. Oznacza to, że po upływie 30 dni od dnia 24 grudnia 2013r pozwany pozostawał w zwole z wypłatą zadośćuczynień w takich wysokościach, które zasądzone zostały w niniejszej sprawie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc. B. i Z. H. ponieśli koszty w kwotach po **7.877,10 zł** każde z nich (4.000 zł – opłata od pozwu, 3.600 zł minimalne wynagrodzenie pełnomocnika, 17 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa i 260,10 zł – udział w kosztach opinii biegłych. Powódka O. H. poniosła koszty w kwocie **6.877,10 zł** (3.000 zł – opłata od pozwu, 3.600 zł – minimalne wynagrodzenie pełnomocnika, 17 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa i 260,10 – udział w kosztach opinii biegłych). Każdy z powodów wygrał sprawę w 90-ciu procentach. Łącznie dochodzili w sprawie kwoty 214.000 zł, a zasądzona została na ich rzecz łączna kwota 198.000 zł, co potwierdza wygraną w sprawie na poziomie 90%. Zatem należał się powodom zwrot kosztów procesu na poziomie 90-ciu procent, pomniejszony dodatkowo o koszty należne pozwanemu. Koszty pozwanego stanowiła kwota **7.997,31 zł** (7.200 zł – minimalne wynagrodzenie z tytułu zastępstwa procesowego, 17 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa, 780,31 zł – udział pozwanego w kosztach opinii biegłych. Pozwany wygrał sprawę w 10-ciu procentach, co oznacza, że należy mu się tytułem zwrotu kwota 799,73 zł, co po podziale na każdego z powodów daje kwoty po 266,57 zł. 90% kwot należnych powodom daje: po 7.089,39 zł na rzecz Z. i B. H., 6.189,39 zł na rzecz O. H.. Każdą z powyższych kwot należy pomniejszyć o kwotę 266,57 zł (koszty należne pozwanemu). Mając powyższe na uwadze, Sąd zasądził na rzecz B. i Z. H. kwoty po 6.822,82 zł na rzecz każdego z nich, zaś na rzecz O. H. kwotę 5.922,82 zł – tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

Z uwagi na powyższe, Sąd na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 kc orzekł jak w wyroku.